

Mellomkirkelig råd i ny kirkeordning

Vedlegg:

Bakgrunnsnotat om Mellomkirkelig råd
MKRs samarbeidsrelasjoner
Mandater for TN og KISP

1. Framtidens kirke

Ny ordning for Den norske kirke omfatter svært mange ulike saksfelt. Dette notatet fokuserer på det økumeniske og internasjonale arbeidets plass i ny kirkeordning.

Den norske kirke vil i overskuelig framtid være landets største kirkesamfunn, men likevel ett blant mange. Mellomkirkelig råd ble etablert i en tid da Den norske kirkes posisjon i norsk kirkeliv og i det norske samfunnet var annerledes enn i dag. Nå er Norges kristne råd godt etablert som det organ som representerer bredden i hvorledes kristendommen leves ut i Norge i dag.

Vårt samfunnet er i endring med økende kulturelt og religiøst mangfold og skillene mellom hva som er nasjonalt og hva som er internasjonalt glir i enda større grad over i hverandre enn i tidligere tider, ikke minst på grunn av global økonomi, migrasjon og informasjonsteknologien. Klimaspørsmålet virker i samme retning. Samtidig ser vi at religion står på den internasjonale politiske agendaen, noe som også får nedslag i det norske samfunnet. Den norske kirke vil derfor i årene framover være kirke i kontekst som både er norsk og global. Vi må være forankret i kristen tradisjon og samtidig klare for å finne vår plass i det flerreligiøse samfunnet.

Dette, sammen med avviklingen av statskirkeordningen, gjør at Den norske kirke må gjennomtenke sin rolle i det norske samfunnet på nytt. Alt dette bidrar til at de internasjonale og økumeniske sakene i økende grad angår hele kirken - på alle nivåer. Relasjoner til andre tros- og livssyn blir også stadig viktigere, både gjennom misjonsoppdraget, men også ved religionsdialog – hjemme og internasjonalt. I forbindelse med ny kirkeordning må det derfor gjennomtenkes hvordan alt dette skal komme til uttrykk.

Denne saken handler om de oppgavene som må løses på nasjonalt nivå, og hvorledes arbeidet bør organiseres. Er dagens ordning med flere sentralkirkelige råd velegnet eller er det en uklar og unødig komplisert styringsstruktur?

Saken fokuserer på Mellomkirkelig råds (MKR) oppgaver og relasjoner til Kirkemøtet (KM), Kirkerådet (KR) og Bispemøtet (BM), peker på aktuelle utfordringer og antyder mulig veivalg. Samisk kirkeråd (SKR) er ikke reflektert inn i denne saken.

2. Målet med nyordningen

Ny kirkeordning må - i tillegg til alt annet - også ivareta Den norske kirkes økumeniske selvforståelse og tilknytning til den verdensvide kirken, samt vår relasjon til andre tros- og livssyn. Nyordningen må sikre solid fagkompetanse og teologisk og demokratisk forankring for dette arbeidet på nasjonalkirkelig nivå.

Den norske kirke skal tydelig og frimodig vitne om frelsen i Jesus Kristus og Guds kjærlighet til alle mennesker. Vi utfører kirkens misjonsoppdrag gjennom evangelisering, diakoni og samfunnsengasjement sammen med den verdensvide kirken. Nyorganisering må begrunnes i at vi få gjort dette på en *bedre* måte enn med dagens organisering. Vi må lage ordninger som gir best mulig resultater, og som utnytter tilgjengelige ressurser maksimalt.

Den norske kirke har gjennom MKR arbeid i over 60 år opparbeidet seg en posisjon i de internasjonale økumeniske organisasjonene som en aktiv, kompetent og troverdig samarbeidspartner. Vi må sikre at vår kirkes posisjon ikke svekkes internasjonalt. Vi må også ivareta det gode samarbeidet MKR har med tros- og livssynssamfunn i Norge og andre organisasjoner som vi samarbeider med om internasjonale spørsmål. Det er viktig å ta hensyn til at en nyorganisering ikke starter med blanke ark, men griper inn i pågående arbeid og etablerte samarbeidsrelasjoner.

Det er ingen uenighet om denne overordnede målsettingen, men det kan være alternative måter å organisere dette arbeidsområdet på i ny kirkeordning.

3. Hva saken handler om

Det blir stadig tydeligere at MKRs saksområde er et helhetskirkelig ansvarsområde. Den tid er forbi da økumenikk og internasjonale og interreligiøse spørsmål var for de særinteresserte. KR, SKR og BM arbeider også med disse temaer og har ansvar for å sikre at slike perspektivene inkluderes både i kirkemøtesaker og i kirkens arbeid på ulike nivåer.

- Et hovedspørsmålet er om dagens ordning med et eget MKR klarer å forankre og integrere disse saksfeltene godt nok i KR. På den annen side: dersom KR overtar ansvaret også for disse sakene, hvordan skal KR kunne håndtere en utvidet agenda?
- Et annet sentral spørsmål er om behovet og/eller ønsket om enhetlig og tydelig sentralkirkelig ledelse tilsier at dagens MKR bør nedlegges slik at KR får et tydeligere helhetlig ansvar

Saken er således en kombinasjon av hvordan vi fordeler ansvar for et fagområde og hvorledes vi fordeler makt og myndighet mer generelt på nasjonalt kirkelig nivå. Disse to perspektivene glir over i hverandre, og det er ikke alltid like lett å sortere ut vektleggingen av dem i argumentene om hvor MKR bør plasseres i ny kirkeordning.

Uansett er utgangspunktet for saken at dagens situasjon ikke fungerer tilfredsstillende. Om dette løses best ved en endring av rådsstrukturen eller med tilpasninger innenfor dagens ordning er det ulike meninger om.

Et hovedvalg kan være mellom at

- **Kirkemøtet velger et råd** med et særlig ansvar for økumenikk og internasjonale spørsmål, dvs. en videreføring av MKR - men med nødvendige justeringer
- **Kirkerådet oppnevner et fagutvalg.** Beslutninger på saksområdet deles mellom fagutvalget og KR som fatter vedtak i overordnede og prinsipielle saker.

4. Mer om problemstillinger og utfordringer

Det er viktig å ha i mente at MKRs plassering i ny kirkeordning så langt ikke har vært drøftet inngående verken i MKR, KR eller BM. Vi vet heller ikke hva andre organer i kirka eller de ulike partnerne MKR har, mener om denne saken. Nedenfor listes en del av de problemstillingene og utfordringene som har vært fremme i samtalen så langt:

- Dagens MKR-mandat oppleves som uklart. Både KR og MKR opptrer på vegne av KM.
- Dagens rådsstruktur er for komplisert og ressurskrevende.
 - Vi må ha en kirkeordning med en enkel struktur og en hensiktsmessig samlet og tydelig sentralkirkelig ledelse.
 - Er det en styrke eller svakhet at den sentralkirkelige ledelsen er organisert slik at den framstår mest mulig enig i alle saker? Kan det være tilfelle hvor kirken med fordel kan framstå med noe ulike syn?
- Økumenikk og internasjonalt samarbeid angår i økende grad hele kirkens arbeidsfelt og hører derfor også inn under KR's ansvarsområde.
 - Hvordan sikre at KR har kompetanse - og tid! – til å behandle slike saker?
 - Hvordan avklare hvilke saker som bør behandles i KR og hvilke i MKR - dersom det er et utvalg under KR? I dagens ordning går allerede alle større prinsipp saker fra MKR til KM – via KR.
- Vi trenger fortsatt et organ/fagutvalg/personer (posisjoner) som kan ivareta relasjoner og representasjon på vegne av Dnk både internasjonalt og nasjonalt som har tilstrekkelig fagkompetanse, handlingsrom og status i vår organisasjon.
- Det nasjonalkirkelige arbeidet med internasjonal økumenikk skal sikres demokratisk forankring og bredt eierskap.
 - Sikres dette best ved at det er KM eller KR som gir mandat og velger/oppnevner medlemmer til MKR?
 - Eller kan den demokratiske forankringer sikres like godt i begge tilfeller? KM jo gir demokratisk legitimitet til KR som igjen kan delegere oppgaver og ansvar til et utvalg?
 - Vi bør innhente erfaringer fra hvordan KR's fagutvalg – som for eksempel Nemnd for gudstjenesteliv – fungerer i dag. Det er mulig å kombinere faglighet og demokratisk legitimitet i fagutvalg under KR.
- Forholdet mellom demokrati og faglighet.
 - Bør MKR-medlemmer være fra bispedømmene eller fritt valgte fagpersoner (eller kombinasjon)?
- Hvilke saker eller sakfelt må besluttes i demokratiske valgte organer og hvilke kan ligge til nemnder og fagutvalg med rådgivende myndighet?
- BM's rolle i det økumeniske arbeidet.
 - Hva innebærer det at biskopene har et økumenisk ansvar og også representerer Dnk i økumeniske sammenhenger?
 - Hva betyr fast preses i BM for MKR's arbeid?

Noen av disse temaene vil utdypes nærmere i avsnitt 7 som handler om mulige veivalg.

5. MKRs synspunkter

MKR drøftet rådets plassering i ny kirkeordning for omlag et år siden. Det har vært vanskelig for MKR å komme videre i saken så lenge verken KR eller BM har drøftet den. MKRs i ny ordning var ikke med i veivalgshøringen fordi saken ikke var tilstrekkelig utredet.

I sin behandling i september 2014 var MKR opptatt av å ivareta det beste ved rådets kompetanse, renommé og arbeidsform og ikke minst de gode relasjonene til alle de ulike partnerne i inn og utland som er bygd opp over tiår. Rådet ønsket ikke å konkludere noe den gang om framtidig organisering.

Utdrag fra protokollen fra MKRs møte i september 2014. (Sak 29/14)

Rådet hadde en åpen tilnærming til saken og understreket at utgangspunktet for ny kirkeordning må være at den på best mulig måte ivaretar Den norske kirkes økumeniske selvforståelse og relasjonen til den verdensvide kirken. En eventuell nyorganisering av de sentralkirkelige råd må begrunnes i at vi får gjort dette på en bedre måte enn med dagens organisering. Det må lages ordninger som gir best mulig resultater, og som utnytter tilgjengelige ressurser maksimalt.

Under behandlingen ble det lagt vekt på følgende momenter:

- *Demokratisk forankring (Kirkemøtet – bispedømmene)*
- *Legitimitet (innad i Den norske kirke og eksternt overfor samfunnet og ulike samarbeidspartnere)*
- *Makt og maktfordeling*
- *Samhandling mellom kirkelige organer*
- *Fagkompetanse (spesialistkompetanse og generell kompetanse)*
- *Ressursbruk*
- *Effektivitet og fleksibilitet*
- *Ulike beslutningstradisjoner, økumenisk konsensusstenkning*
- *Avveining mellom det prinsipielle og realiteter/historie*
- *MKRs eksisterende posisjon - samarbeidsrelasjoner*
- *Representasjon (status, faglighet, tilgjengelighet)*

Rådet diskuterte også sakspapirets forslag til ulike modeller for organisering. Det ble understreket at det, uavhengig av modell, er viktig å imøtekomme behovet for et bredt eierskap og MKRs rolle som et utviklende og utfordrende organ for hele kirken - med rammer gitt av KM - og handlingsrom til å agere i forhold til internasjonale saker.

Følgende modeller ble diskutert, vel å merke ut fra at en kan tenke seg ulike utforminger av alle modellene:

1. *MKR er et eget organ med mandat direkte fra KM (jf. dagens ordning)*
2. *MKR blir et fagutvalg under KR.*
3. *MKR blir et fagutvalg som betjener både KR og BM.*
4. *KR utvides (mandat og antall medlemmer) og deler seg i ulike fagkomiteer.*

6. En litt større sammenheng

MKR's plassering i ny kirkeordning bør sees i et noe større perspektiv enn om det skal være et råd under Kirkemøte eller fagutvalg under KR. I det følgende antydes noen store temaområdet som så langt i liten grad er blitt tatt opp i samtalen om MKR's rolle i ny kirkeordning, men som har stor betydning for hvorledes en ny kirkeordning vil fungere.

Kirkeråd og Bispemøte

MKR's saksfelt overlapper, som nevnt flere ganger, med tematikk det arbeides med både i KR og i BM. Det er verken mulig eller ønskelig å skille ut økumenikk og internasjonale spørsmål fra de andre organenes arbeid med teologi, menighetsutvikling, misjon, diakoni, misjon, klima osv.

MKR er i dag 'KMs organ for økumeniske og internasjonale spørsmål'. Det kan være nyttig å skille mellom internasjonale *spørsmål* i betydningen internasjonal *tematikk* – som jo også angår norske forhold (eks. menneskerettigheter, utvikling, miljø, fred) og internasjonalt *samarbeid*. Det første angår utvilsomt også KR's saksfelt, mens selve det internasjonale samarbeidet har hittil vært MKR's ansvar. I realiteten betyr 'internasjonale spørsmål' i MKR's mandat saker hvor Den norske kirke samarbeider med de økumeniske organisasjonene. Dette kommer også tydelig fram i mandatene til MKR's nemnder. Denne saken handler derfor om hvorvidt det internasjonale *økumeniske samarbeidet* mer direkte enn i dag, skal høre inn under KR's ansvarsområde.

I denne sammenheng handler samarbeid også om hvem som har kompetanse og kapasitet til å følge opp samarbeidet i det daglige og representere Den norske kirke i økumeniske og andre relevante organisasjoner. Vedlagt er en liste over de ulike samarbeidsrelasjonene MKR står i dag.

Biskopenes særlige ansvar for kirkens enhet må reflekteres inn. MKR startet i sin tid som et utvalg knyttet til Bispemøtet. Plasseringen av de økumeniske og internasjonale sakene henger naturligvis også sammen med hvorledes ulike (delvis overlappende) saksfelt fordeles mellom KR's ulike avdelinger og mellom KR og BM i framtida.

I Finland har man nylig omorganisert det nasjonale økumeniske arbeidet og lagt det til Bispemøtet. I Sverige er den økumeniske nemnden avvirket og ansvaret lagt til Kyrkostyrelsen. Erfaringene i er at dette har ført til at det økumeniske arbeidet nå i større grad er overlatt til sekretariatet fordi Kyrkostyrelsen ikke har kapasitet. I Finland er det litt for tidlig å si noe om hvordan det vil fungere. I Danmark har man et Mellomkirkelig råd fordi det ikke finnes noe annet nasjonalkirkelig organ.

Konsekvensene for MKR's rolle av at vi har fått fast preses som har et sterkt økumenisk engasjement, og som representerer Den norske kirke i en rekke sammenhenger i inn- og utland, har vi så vidt begynt å reflektere over. I mange økumeniske (og interreligiøse) sammenhenger forventes det at Den norske kirke er representert med en biskop. Når innfrir vi denne forventningen, og når gjør vi det ikke fordi vår kirke har andre tradisjoner for ledelse? Den norske kirkes representasjonsreglement har også relevans for hvorledes vi tenker oss MKR's rolle i framtiden.

Dette leder over i neste punkt.

Ledelse i Den norske kirke

Behovet for en forenklet og klarere ledelsesstruktur på nasjonalt nivå er et mye brukt argument for å avvikle dagens MKR og gjøre det om til et utvalg under KR. Det oppleves som forvirrende og uhensiktsmessig at Den norske kirke har så mange ulike ledere på toppnivå. En tydeligere ledelse gjør det enklere å synliggjøre kirka i offentligheten og media, og en slipper intern usikkerhet og konkurranse om hvem som representerer Den norske kirke på toppnivå.

På den annen side er det et særtrekk ved vår kirkes selvforståelse og historie at den har ulike ledere, både ordinerte og leke, demokratisk valgte, frivillige og ansatte. Det at kirken også på toppnivå står fram med flere leder med ulike profil, kan sees som en berikelse og et uttrykk for folkekirkenes demokratiske tradisjon. Denne tradisjonen kan videreføres på ulike måter og er ikke nødvendigvis avhengig av hvordan MKR innplasseres organisatorisk i framtida.

Ulike ledere gir også en mulighet til å synliggjøre et mangfold i meninger i kirka, og noen kan fronte mer kontroversielle temaer og opptre med en 'profetisk røst' i saker der andre ledere må være mer tilbakeholdne. Det at Den norske kirke har hatt MKR har gjort at kirka har kunnet være i front i samfunnet i en rekke sosiale-etiske saker som først var kontroversielle, men som senere er blitt allment akseptert i kirka. Kampen mot apartheid, solidaritet med folk i Sør, nedrustning, menneskerettigheter og klima er noen slike eksempler.

Det at kirka har hatt et råd valgt av Kirkemøte og som dermed har hatt demokratisk legitimitet og status nok til å kunne uttale seg på vegne av Den norske kirka, har gitt den et handlingsrom den neppe ville hatt uten MKR. Her spiller det også inn at MKR (råd og generalsekretær) har hatt en relativt fri stilling og en fleksibel arbeidsform som har gjort at man har kunne være aktive i samfunnsdebatten på andre måter og andre arenaer enn KR's leder og direktør.

Hvordan denne mer aktivistiske og politiske rollen i samfunnsdebatten skal ivaretas dersom MKR får en rolle i forhold til KR må gjennomtenkes. Biskopenes rolle er naturligvis også veldig relevant her. Dette handler ikke nødvendigvis om organisasjonskart, men om kirkeledelsens profilering og prioriteringer i samfunnsdebatten.

Råd/utvalg og sekretariat

I det daglige arbeidet med økumeniske og internasjonale spørsmål er det staben i Avdeling for økumenikk og internasjonale spørsmål som innehar den faglige spisskompetansen, og det er generalsekretæren/avdelingsdirektøren som utfører mange av representasjonsoppgavene. Slik vil det trolig også være i framtida uavhengig av om MKR fortsetter som et råd under Kirkemøtet eller utvalg under KR. Rådet/utvalget vil gi retningslinjer og ta beslutninger i mer overordnede saker, mens avdelingsleder vil ha fullmakt til å ta hånd om det løpende arbeidet. Slik er det også for de øvrige avdelingslederne i KR. I en ny ordning må oppdatere delegasjonsreglementet for relasjonene mellom KR, ulike utvalg, direktør og avdelingsdirektører.

En kan forutsette at både avdelingsledere (flere) og KR-direktør vil ha et sterkt engasjement for økumeniske og internasjonale saker i årene framover, og at saksfeltet vil få prioritet uansett hvilken organisasjonsmodell en velger. Det forutsettes også at Den norske kirkes ledelse fortsetter å ha en like tydelig offentlig og internasjonal profil på dette området som vi har hatt fram til nå.

Samarbeidsrelasjoner

Et siste punkt som kan nevnes er hvordan Den norske kirkes samarbeid med kirkelige organisasjoner og andre partnere skal ivaretas i ny kirkeordning. I dag ivaretar MKR det daglige samarbeidet med Kirkens Nødhjelp og misjonsorganisasjonene og det mer formelle ved at KN har et medlem i MKR og gjennom SMM-rådet. Her kan det også være relevant å nevne samarbeidet med Metodistkirken og Frikirka. MKRs generalsekretær representerer Den norske kirke i styret i Norges kristne råd og i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn og i flere andre sammenhenger. MKR har for tiden også ledervervet i Det norske menneskerettighetsfond for å bare nevne et annet eksempel.

Dette kan man gjøre på vegne av Den norske kirke på grunn av den status MKR har i vår kirkeordning i dag. MKR forholder seg også direkte til for eks. Utenriksdepartementet og samarbeider om prosjekter som involverer millioner av kroner og mange internasjonale partnere.

Her er bare nevnt samarbeidsrelasjoner i Norge, alle de internasjonale partnerne kunne også vært nevnt. Internasjonalt er det om mulig enda viktigere at de som representerer den norske kirke har tilstrekkelig status i vår egen struktur, samtidig som de har kompetanse på økumenisk samarbeid.

Hvordan disse samarbeidsrelasjonene skal ivaretas dersom MKR blir til et fagorgan under KR er uklart. De andre partnerne vil forvente å møte representanter for kirkens ledelse, dette gjelder ikke minst i utlandet og i nasjonale organisasjoner her hjemme. Kan leder av et eventuelt nytt fagutvalg og avdelingsdirektør representere omtrent slik MKR-leder og generalsekretær gjør i dag? Bør KR-leder og direktør overta mer av denne type representasjon? Eller biskopene? Uansett må vi sikre en kombinasjon av fagkompetanse og status hos de som representerer den norske kirke utad.

Dette er tematikk som har relevans også for andre fagavdelingene i KR som har samarbeid med eksterne partnere. Avdelingsdirektørens rolle må diskuteres.

7. Mulige veier videre

Vi må finne en strukturell ordning på nasjonalt nivå som ivaretar disse hensyn:

- Demokratisk forankring i Kirkemøtet for arbeid med misjon, økumenikk og interreligiøst samarbeid.
- Det nasjonale arbeidet må sikre relevans, eierskap og samhandling på ulike nivå i kirka.
- Den norske kirkes medlemskap og status i økumeniske organisasjoner, videreføre en positiv historisk arv.
- MKRs status og anerkjennelse hos samarbeidspartnerne - internasjonalt og nasjonalt må videreføres (eksisterende nettverk, MKR som 'merkevare')
- Kirkerådet er øverste sentralkirkelige myndighet i rådsstrukturen i alle saker.
- Det er behov for tydelig og enhetlig ledelse.
- Bispemøtet, og biskopenes økumeniske ansvar og internasjonale samarbeidsrelasjoner
- Det må sikres tilstrekkelig faglighet og ressurser til det økumeniske og internasjonale samarbeidet.
- Det må sikres fleksibilitet og handlekraft som raskt kan respondere på akutte utfordringer i samfunnet og internasjonale hendelser
- Hensiktsmessige og avklarte myndighetsrelasjoner og ansvarsfordeling

- Struktur slik at vi unngår dobbeltarbeid og unødvendig byråkratisering og ressursbruk

Det er nødvendig å understreke at de alternativene som nevnes nedenfor ikke er utredet. De er ment som ideer til hvorledes en kan se for seg ulike alternativer.

I forbindelse med veivalgsaken på Kirkemøtet i 2016 er det mest relevant å avklare en overordnet struktur, så vil utformingen av det valget man anbefaler komme senere.

Her nevnes noen momenter – men det er fullt mulig å tenke annerledes om hvordan de to hovedalternativene kan utformes. Modell A er en modifisert variant av dagens ordning med MKR, men tettere knyttet til KR og BM. Det kan også tenkes kombinasjonsmuligheter av A og B.

A. Kirkemøtet velger medlemmer og gir mandat til et råd/utvalg som gis et særlig ansvar for økumenikk og interreligiøst samarbeid.

Utvalget ligger under KR – men det vil også kunne være et fagorgan for BM, slik MKR også har fungert hittil. Organet får en slik faglig tyngde og status at det kan representere Den norske kirke på sitt mandatområde. Navnet MKR kan beholdes for å gi gjenkjennelse og kontinuitet.

I ‘særlig ansvar’ ligger det at også andre organer som KR og BM (og SKR) har medansvar for disse saksområdene.

Alle bispedømmer bør være representert i organet og alle/noen kan være medlemmer av Kirkemøtet. Andre medlemmer kan komme i tillegg – slik som i dag.

Rådet/utvalgets leder kan være fullt medlem av Kirkemøte og KR og et medlem fra KR kan også sitte i det nye MKR (slik var det for noen år siden). BM kan som i dag oppnevne et medlem. Slik sikres nære relasjoner mellom de ulike organene.

Et slikt organ kan ha fagnemnder/utvalg om ønskelig.

Fordeler:

- Demokratisk forankret i Kirkemøtet
- KM og BDR får eierskap til saksområdet
- Fleksibelt og handlekraftig (aktivistrolle kan videreføres)
- Gjenkjennbart for samarbeidspartnere – videreføre det beste fra MKR
- Relasjon til både KR og BM
- Mer fleksibel toppledelse / ulike roller

Svakhet/fare

- Fortsatt en komplisert struktur på nasjonalt beslutningsnivå
- Ressurskrevende
- Utydelig toppledelse i Dnk
- KR får for liten befatning med og beslutning over saksområdet
- For dårlig samhandling mellom MKRs saksområde og andre saksområder i KR.

B. Kirkerådet oppnevner et fagutvalg

Hvordan et slikt fagutvalg vil fungere henger sammen med en større sak – nemlig hva som skal være Kirkerådets oppgaver i framtida. Hvordan skal det valgte KR få mulighet og tid til å behandle alle de store saksfeltene de vil få ansvar til i en ny ordning? En må trolig tenke seg at noe delegeres til sekretariatet og ulike utvalg.

Et fagutvalg kan sikre høy faglig kompetanse og kan ta mange beslutninger på egenhånd. Mer avgjørende beslutninger gjøres av Kirkerådet.

Kirkerådet får et større ansvar for saksområdet og blir mer involvert også når det gjelder representasjon i ulike økumeniske og andre organer. En slik modell kan sikre at saksfeltet får bedre forankring i kirkestrukturen på ulike nivå.

Utvalgets medlemmer kan være som i alternativ A, eller det kan settes sammen med folk som har spisskompetanse på saksområdet. Dette må i så fall sees i sammenheng med hva man ønsker skal skje med Teologisk nemnd og Komiteen for internasjonale spørsmål (med underutvalg) som i dag ivaretar den mest fagspesifikke kompetansen.

Navnet MKR kan beholdes på fagutvalget.

I dagens ordning er det kun de større sakene som havner på MKRs bord, annet løpende arbeid og mindre beslutninger tas av sekretariatet, eller av nemndene og underutvalg. Et nytt 'MKR' som fagutvalg under KR må forventes å kunne ta beslutninger i noen av de sakene som dagens MKR behandler, men en stor del av dem vil etter denne modellen måtte behandles i det demokratiske organet som nå blir KR.

Skal denne modellen legger opp til at KR *reelt sett* engasjerer seg sterkere i saksområdet og ikke bare blir et beslutningsorgan i saker som fagutvalget arbeider med. Erfaringene fra Sverige som har gjort en liknende endring viser at det svakeste leddet er Kyrkostyrelsens reelle mulighet for å prioritere saksfeltet.

Fordeler

- En enklere og tydeligere styringsstruktur på nasjonalt nivå
- Kirkerådets rolle blir klar og helhetlig
- Saksområdet vil i større grad influere mange saker KR / KM arbeider med
- Forenklet saksbehandling
- Ressurssparing

Ulemper/svakheter

- Dersom det ikke settes av tilstrekkelig med tid og ressurser i KR kan resultat bli at saksfeltet i realiteten nedprioriteres
- Svekket demokratisk innflytelse direkte fra KM
- Relasjonen til Bispemøtet svekkes. Kan eventuelt løses ved at det sitter en biskop i fagutvalget.

Et tredje alternativ er at KR anser spørsmålet om MKRs plassering i ny kirkeordning for å ikke være tilstrekkelig utredet til at det kan fattes vedtak på Kirkemøtet i 2016.

En kan vurdere å be om en (eventuelt ekstern) evaluering av hvorledes MKR har fungert – særlig etter KM ble etablert i 1984 før det trekkes noen slutning om ny kirkeordning. Det kan også være aktuelt med en egen høring om MKR hvor i tillegg til bispedømmeråd også økumeniske og andre partnere kan trekkes inn.

VEDLEGG

Bakgrunn om Mellomkirkelig råd

Mellomkirkelig råd (MKR) går tilbake til tidlig på 1950-tallet da Mellomkirkelig Institutt ble etablert i 1952 som et utvalg knyttet til Bispemøtet for å ivareta Den norske kirkes medlemskap i de da nystiftede økumeniske organisasjonene Det lutherske verdensforbund og Kirkenes verdensråd. I 1971 ble Mellomkirkelig råd etablert ved en sammenslåing av Mellomkirkelig Institutt og Nasjonalkomiteen for Det lutherske verdensforbund. Da Kirkemøtet ble opprettet ble MKR i 1985 lagt inn under det.

I 1992 ble sekretariatene til de tre sentralkirkelige rådene slått sammen til et felles sekretariat, og MKRs administrasjon utgjør nå Avdeling for økumenikk og internasjonale spørsmål i KR's administrasjon. MKRs generalsekretær er avdelingsdirektør og har kirkerådsdirektøren som sin overordnede.

Statutter for Mellomkirkelig råd

Vedtatt av Kirkemøtet 1985 (KM 23/85). Sist endret 20. november 2010.

§ 1

Mellomkirkelig råd for Den norske kirke (Rådet) er Kirkemøtets organ for økumeniske og internasjonale spørsmål. Rådet er opprettet som et utvalg i medhold av kirkeloven § 24 femte ledd. Rådet utfører oppgaver som pålegges av Kirkemøtet og koordinerer disse med Kirkerådet og Samisk kirkeråd, samt med Bispemøtet.

§ 2.

Rådets hovedoppgaver er:

- a. Å samordne og fremme kontakt og fellesskap mellom Den norske kirke og andre kirker i Norge og i utlandet.
- b. Å ivareta Den norske kirkes medlemskap i internasjonale kirkefellesskap og økumeniske organer.
- c. Å sørge for at Den norske kirke ivaretar sine oppgaver etter avtaler om kirkefellesskap og partnerskap med andre kirker, blant annet i samarbeid med bispedømmene.
- d. Å fremme kontakt og samarbeid med andre tros- og livssynssamfunn i Norge og bidra til dialog mellom mennesker av ulik tro lokalt, nasjonalt og internasjonalt.
- e. Å arbeide med de teologiske og sosialetiske spørsmål som Den norske kirke møter i det økumeniske arbeid og avgi uttalelser som rådet selv står for, eller forberede uttalelser for Kirkemøtet.
- f. Å fremme økumenisk kunnskap og engasjement i Den norske kirkes menigheter og bistå ved opprettelsen av lokale felleskirkelige råd.

§ 3

Rådets årsmelding inngår i den samredigerte meldingen for De sentralkirkelige råd og legges fram for Kirkemøtet gjennom Kirkerådet.

Planer for arbeidet legges fram for Kirkerådet til godkjenning.

§ 4

Rådet skal gjennom Kirkerådet legge fram for Kirkemøtet forslag til delegater til

generalforsamlinger og rådsmøter i de økumeniske organisasjoner og forslag til medlemmer av de styrende organer i disse organisasjonene.

Rådet skal oppnevne representanter for Den norske kirke til internasjonale konferanser og deltagere i styrer og utvalg som ikke omfattes av første ledd.

Rådet kan oppnevne underutvalg til å utføre særskilte oppgaver etter behov og etter samråd med Kirkerådet.

NYTT! Kirkemøtets vedtak 2011

Kirkemøtet delegerer til Kirkerådet å forestå valg og oppnevninger til eksterne råd og utvalg både nasjonalt og internasjonalt. Delegasjonen gjelder ikke oppnevning til Den norske kirkes lærenemnd, som fortsatt skal ligge til Kirkemøtet.

Ved oppnevning av representanter til økumeniske organer både nasjonalt og internasjonalt, skal oppnevningen finne sted på bakgrunn av en anbefaling fra Mellomkirkelig råd. Kirkemøtet ber om å bli orientert om de oppnevninger som foretas.

§ 5

Rådet består av

a. En representant for hvert bispedømme, etter forslag fra bispedømmerådet, valgt av Kirkemøtet. For hver av representantene velges en vararepresentant fra samme bispedømme.

b. (utgår).

c. En representant for Kirkens Nødhjelp med vararepresentant. Disse velges av Kirkens Nødhjelps styre.

d. En biskop med vararepresentant oppnevnt av Bispemøtet.

e. Den norske kirkes medlem(mer) av Det lutherske verdensforbunds råd.

f. Den norske kirkes medlem(mer) av Kirkenes verdensråds sentralkomité.

g. Den norske kirkes medlem(mer) av Konferansen av europeiske kirkers sentralkomité.

Representantene i pkt a velges for fire år av gangen med mulighet til gjenvalg.

Representantene i pkt c-d oppnevnes for fire år av gangen.

Rådet trer i funksjon umiddelbart etter Kirkemøtet hvor valget har funnet sted.

Ledere i faste underutvalg møter i Rådet uten stemmerett.

§ 6

Kirkemøtet velger ved særskilt avstemning leder for en periode på to år. Den som velges til leder, er samtidig valgt til medlem av Rådet for en periode på 4 år, med mindre lederen faller inn under § 5 e-g.

Leder kan gjenvelges. Kirkemøtets valgkomité forbereder og gjennomfører valget av leder midt i valgperioden. Rådet velger selv nestleder for en periode på to år.

Lederen er medlem av Kirkemøtet. Lederen møter fast i Kirkerådet med tale- og forslagsrett.

Nestlederen er vararepresentant.

§ 7

Rådet skal ha et arbeidsutvalg som består av leder og nestleder, samt tre medlemmer med to varamedlemmer. Første varamedlem innkalles fast.

Bispemøtets representant i Rådet skal være ett av de fem medlemmene.

Arbeidsutvalget forbereder Rådets møter og treffer avgjørelser i de saker Rådet bestemmer.

§ 8

Generalsekretær for Rådet tilsettes av Kirkerådet etter uttalelse fra Rådet i henhold til Personalreglement for Kirkerådet.

§ 9

Rådet velger den arbeidsform som er hensiktsmessig for arbeidet. Rådet skal ha minst to møter i året. For øvrig gjelder bestemmelsene i Regler for Kirkerådets virksomhet så langt de passer.

§ 10

Endringer i Rådets statutter vedtas av Kirkemøtet etter innstilling fra Rådet og Kirkerådet.

MKR som fagorgan og samarbeidspartner

MKR er et fagorgan, noe som gjenspeiles i oppnevningen. MKR er etter dagens ordning sammensatt med et helhetskirkelig sikte, for å gi faglig tyngde og for å gi arbeidet en demokratisk forankring. Mens alle i KR er medlemmer i bispedømmeråd, gjelder dette kun minst halvparten av medlemmene i MKR. Dette er gjort for å gi noe større frihet til å velge medlemmer fra bispedømmene med spesifikk kompetanse, samtidig som tilknytningen til bispedømmene gir MKR en demokratisk legitimitet i hele kirken. I tillegg har MKR ex officio-medlemmer fra Kirkens Nødhjelp og de som representerer Den norske kirke i de internasjonale økumeniske organisasjonenes styrende organer.

Tidligere oppnevnte også KR et medlem, men dette har falt ut.

Leder av MKR er medlem av Kirkemøte med tale og forslagsrett (med mindre vedkommende ikke også sitter i et Bispedømmeråd). Tidligere var leder fullt medlem av Kirkemøtet.

MKR ivaretar på vegne av Den norske kirke et *formalisert* samarbeid med et stort antall samarbeidspartnere både nasjonalt og internasjonalt (jfr. vedlagte oversikt). Mange av disse, særlig innenfor media, det politiske miljøet og academia, forholder seg til MKR som en ganske selvstendig organisasjon – mer enn til Den norske kirke som helhet. Dette er en utfordring.

Fagnemnder

MKR har også to fagnemnder, Teologisk nemnd (TN) og Komiteen for internasjonale spørsmål (KISP) (m/menneskerettighetsutvalget). Den norske kirkes nord/sør-informasjon har også et eget rådgivende utvalg. Samarbeid Menighet og Misjon er plassert i avdelingen.

Fagnemndenes rolle i ny kirkeordning må avklares i neste omgang og er derfor ikke drøftet i dette dokumentet. Det er trolig behov for å endre både TN og KISPs mandater og relasjoner til utvalg i KR og BM, uansett hvor MKR plasseres i ny struktur. Dette hører sammen med hvordan arbeidet med sosial-etikk og teologi mer generelt og økumenikk spesielt skal fordeles mellom beslutende organer – og ikke minst på sekretariatsnivå i årene framover. Jfr. pkt. 6.

Sekretariatet

Avdeling for Økumenikk og internasjonale spørsmål i KR innehar den faglige spisskompetansen, og slik vil det også være uansett hvordan arbeidet organiseres i framtida.

Generalsekretær/avdelingsdirektør vil som i dag også kunne representere Den norske kirkes ledelse i ulike fora.

Hvordan fungerer samarbeidet mellom MKR og KR i dag?

Formaliteter

I dagens ordning sikres formell samhandling mellom MKR og KR gjennom:

- MKR er underlagt KR's instruksjonsmyndighet, jf. Ot.prp. nr. 64 (1994-1995), s. 591.
- KR vedtar MKR's årsmelding, årsplan og budsjett.
- KR sluttbehandler saker fra MKR som går til Kirkemøtet.
- KR oppnevner representanter og delegater til økumeniske råd og møter etter forslag fra MKR.
- Protokollene fra MKR's møter legges frem til orientering for Kirkerådet. MKR leder gir også en mulig orientering om arbeidet i MKR på hvert KR-møte.
- MKR's leder møter med tale- og forslagsrett i KM og i KR.
- MKR's generalsekretær har talerett i KM.

Formelt sett har KR således stor mulighet innenfor dagens ordning til å styre og påvirke MKR's arbeid, samtidig som MKR får delta i KR og KM's arbeid.

Realiteter

De senere årene har det vært et økende tverrfaglig samarbeid mellom MKR og KR på sekretariatsnivå. Dette oppleves som nyttig og fungerer bra - men kan utvikles til å bli enda bedre. Vi begynner å få gode rutiner for samhandling i utarbeidelsen av KR og KM-saker. Det er fortsatt et stykke igjen før KISP og TN's arbeid også blir en ressurs for KR, selv om dette også er inne i en positiv utvikling.

MKR's generalsekretær har hatt en mer selvstendig kirkelederrolle enn KR's øvrige avdelingsdirektører, men dette kan endres, ikke ved at generalsekretærens rolle blir mindre, men ved at de andre avdelingsdirektørene også får en tydeligere lederansvar på sine fagfelt.

Det har blitt naturlig at preses representerer Dnk og opptrer som talsmann på områder hvor tidligere MKR's leder eller generalsekretær tidligere hadde en større rolle. Noe av dette er en ønsket utvikling for å tydeliggjøre kirkens ledelse, noe er en konsekvens av fast presesrolle som vi ikke har reflektert nok over.

KR's leder og direktør har også økumeniske representasjonsoppgaver i dag, de er med på enkelte møter, reiser o.l. Hvordan dette bør fordeles mellom de ulike lederne i tida framover må avklares noe nærmere enn i dag, og arbeidet med å revidere Den norske kirkes representasjonsreglement må ferdigstilles.

¹ «Etter fjerde ledd kan Kirkemøtet oppnevne råd og utvalg til å ivareta oppgaver som hører inn under Kirkemøtet. Det gjelder i dag Samisk kirkeråd og Mellomkirkelig råd. Disse er underlagt Kirkemøtet og kan instrueres av Kirkerådet som har det overordnede ansvar for å forberede saker som skal behandles av Kirkemøtet, iverksette dets beslutninger og lede arbeidet mellom Kirkemøtets samlinger, jf. lovforslaget § 25 annet ledd» (Ot.prp. nr. 64 (1994-1995), s. 59).

MKR har de senere årene bevisst arbeidet for å nå bredere ut i kirka og har et direkte samarbeid med bispedømmer, menigheter og organisasjoner i kirka som ikke går via KR. Her ligger det også noen strukturelle utfordringer dersom MKR omgjøres til et underutvalg.

Forholdet mellom rådene: MKR har tradisjon for å være et relativt selvstendig organ som handler og uttaler seg på vegne av Den norske kirke innenfor sitt mandatområde. Praksis har vært at KR i liten grad har endret på saker, forslag og planer som har kommet fra MKR, men kun gitt det sin godkjenning. Det brukes lite tid i KR på MKR-saker og MKR-protokollene vies liten oppmerksomhet. Dette handler både om tidspress og en respekt for MKRs selvstendighet.

KR har de senere år ønsket å engasjere seg mer i økumeniske og internasjonale saker. Dette er positivt, men det aktualiserer også en behovet for en avklaring av hvorledes MKRs mandat forstås av de to rådene.

VEDLEGG: SAMARBEIDSRELASJONER HVOR MKR REPRESENTERER DNK

I nesten alle de organisasjoner som her nevnes er MKR representert i styrende organer og/eller fagutvalg.

Internasjonalt:

- Kirkenes verdensråd
- Det lutherske verdensforbund
- Konferansen av europeiske kirker
- Churches Commission for Migrant in Europa
- Conference of Protestant Churches in Europe
- Porvoo
- Middle East Council of Churches (medlem av core-group)
- Søsterkirker: Jordan og Det hellige land, Brasil, Sør-Afrika (deltar på partnernmøter)
- Samarbeidet Kristne kirker i Barentsregionen

Nasjonalt:

- Samarbeid Menighet og Misjon
- Norges Kristne Råd
- Skaperverk og bærekraft
- Nasjonalkomiteen for LVF
- KATLUSA - dialog med katolikker
- METLUSA Nådens fellesskap - dialog med metodistene
- Kontaktmøte med pinsebevegelsen
- Sjømannskirken – Norsk kirke i utlandet
- Kirkens Nødhjelp
- Kirkelig dialogsentersenter i Oslo
- Kontaktgruppa MKR - Islamsk Råd Norge
- Kontaktgruppa MKR- Buddhistforbundet (ivaretas av Kirkelig dialogsentersenter)
- Kontaktgruppa MKR – Det Mosaiske Trossamfund
- Abrahams Forum
- Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn
- Det norske menneskerettighetsfond
- Dalitt-nettverket
- Oslo-koalisjonen for tros – og livssynssamfunn (Institutt for menneskerettigheter)
- Forum
- Tax Justice Network
- Rammeavtaleorganisasjonene - NORAD

I tillegg kommer samarbeid med bl.a. (her er MKR ikke medlem)

- NORME
- Digni
- Egede Instituttet
- De teologiske lærestedene
- Menneskerettighets- og fredsorganisasjoner (Amnesty, PRIO, NUPI m.fl.)
- SOS-Rasisme og NOAS
- Utenriksdepartementet

VEDLEGG: Mandat for komiteen for internasjonale spørsmål (KISP)

1. Status

KISP er Mellomkirkelig råds faste organ for drøfting av sosialetiske spørsmål av internasjonal karakter, men bistår også Kirkerådet og Samisk kirkeråd i sosialetiske spørsmål.

Nemnda skal særlig ha sin oppmerksomhet henvendt mot de sosialetiske spørsmål som Den norske kirke møter i forbindelse med sin økumeniske virksomhet i og utenfor Norge.

2. Oppgaver

KISP skal fungere som faglig og rådgivende organ i sosialetiske spørsmål for MKR samt saksbehandle og fremme saker for rådet, blant annet ved å:

- følge aktivt med i vårt lands politikk på de felter der KISP arbeider - særlig spørsmål som gjelder fred og rettferdighet, miljø og utvikling, flyktningepolitikk og menneskerettigheter og menneskeverd - og formulere bidrag og innspill overfor politiske myndigheter når det er ønskelig.
- bistå Den norske kirkes representanter i de økumeniske organer samt bidra til å formulere og fremme Den norske kirkes syn i disse fora.
- holde seg løpende orientert om utviklingen av det sosialetiske arbeid i økumenisk og internasjonal sammenheng generelt.
- foreslå tiltak innenfor nemndas arbeidsfelt som fremmer komiteens formål.
- bidra til å drive opplysnings- og holdningsskapende arbeid overfor menigheter og organisasjoner i Den norske kirke.

Nemnda skal arbeide med de oppgaver som gis nemnda gjennom mål og planer vedtatt av de sentralkirkelige råd. Nemnda forventes å sette aktuelle saker på dagsorden.

3. Sammensetning

KISP består av 10 medlemmer og 3 varamedlemmer som alle oppnevnes av MKR. Ett av medlemmene oppnevnes etter forslag fra Samisk kirkeråd.

Ved oppnevning skal det legges vekt på faglig kompetanse og kirkelig representasjon. Det skal tilstrebes en jevn fordeling mellom kvinner og menn, og at ungdom bør være representert i nemnda. Medlemmene oppnevnes for fire år med mulighet for gjenoppnevning en gang.

Lederen oppnevnes av MKR for to år av gangen. Lederen møter i MKR med tale- og forslagsrett.

4. Arbeidsutvalg

KISPs arbeidsutvalg består av lederen og to medlemmer som velges av KISP. Arbeidsutvalget velges for to år av gangen. Arbeidsutvalget skal forberede møtene i KISP og ta seg av løpende saker mellom møtene.

5. Sekretariat

Sekretariatet for de sentralkirkelige råd stiller sekretariatshjelp for KISP. Nemnda kan ikke pålegge sekretæren større arbeidsoppgaver uten at det er avklart med generalsekretæren i MKR.

6. Møter

KISP møtes normalt to ganger årlig. Møtet er beslutningsdyktig når minst seks av medlemmene er til stede. Eventuelle norske representanter i internasjonale kirkelige organer som Den norske kirke er medlem av og som dekker komiteens arbeidsfelt, har anledning til å delta på møtene. Etter behov kan arbeidsutvalget invitere andre personer til å delta i møtene. Norges kristne råd og Kirkens U-landsinformasjon deltar på møtene med en observatør hver. Protokoll fra møtene sendes MKR, Kirkerådet, Samisk Kirkeråd og Bispemøtet.

7. Arbeidsgrupper

KISP kan oppnevne arbeidsgrupper etter behov.

8. Offentliggjøring av uttalelser

MKR's leder og generalsekretær konsulteres før en uttalelse fra KISP offentliggjøres. Så snart uttalelsen er vedtatt, informeres MKR's øvrige medlemmer.

Revidert 18. mars 2004

VEDLEGG: Mandat for Teologisk Nemnd (TN)

1. STATUS

TN er Mellomkirkelig råds faste organ for drøfting av teologiske spørsmål som Den norske kirke møter i forbindelse med arbeid for kirkens enhet og i møte med andre religioner og livssyn.

TN skal betjene de sentralkirkelige råd og hører inn under MKR.

2. OPPGAVER

TN skal fungere som faglig og rådgivende organ for MKR samt saksbehandle og fremme saker for rådet, ved bl.a. å:

- gi råd i tilknytning til Den norske kirkes økumeniske ansvar, avtaler og kontakter.
- bistå Den norske kirkes representanter som deltar i økumenisk arbeid.
- holde seg orientert om aktuelle teologiske spørsmål i økumenikken og i møte med andre religioner og bidra til å formulere og fremme Den norske kirkes syn.
- bidra til at informasjon om det teologiske arbeid som foregår i økumeniske fora, blir kjent i Den norske kirke.
- foreslå tiltak innenfor nemndas arbeidsfelt.

Nemnda skal arbeide med de oppgaver som gis nemnda gjennom mål og planer vedtatt av de sentralkirkelige råd. Nemnda forventes å sette aktuelle saker på dagsordenen.

3. SAMMENSETNING

TN består av 10 medlemmer og 3 varamedlemmer som oppnevnes av MKR.

Ved oppnevning skal det legges vekt på faglig kompetanse, og TN skal ha representanter fra Menighetsfakultetet, Det teologiske fakultet og Misjonshøyskolen. Minst ett av medlemmene skal være menighetsprest. Det skal tilstrebtes en jevn fordeling mellom kvinner og menn, og at ungdom bør være representert i nemnda. Ett av medlemmene skal foreslås av Samisk kirkeråd. Medlemmene oppnevnes for fire år med mulighet for gjenoppnevning en gang. Lederen for nemnda oppnevnes av MKR for to år av gangen. Lederen møter i MKR med tale- og forslagsrett.

4. ARBEIDSUTVALG

TN skal ha et arbeidsutvalg bestående av leder og to medlemmer som velges av nemnda. Arbeidsutvalget velges for to år av gangen. Arbeidsutvalget skal forberede nemndas møter og ta seg av løpende saker mellom møtene.

5. SEKRETARIATET

Sekretariatet for de sentralkirkelige råd stiller sekretariatshjelp for nemnda. Nemnda kan ikke pålegge sekretæren større arbeidsoppgaver uten at det er avklart med generalsekretæren i MKR.

6. MØTER

TN møtes normalt to ganger årlig. Møtet er beslutningsdyktig når minst seks av medlemmene er til stede. MKRs leder og generalsekretær har adgang til å delta på møtene uten stemmerett. Eventuelle norske representanter i internasjonale kirkelige organer som Den norske kirke er medlem av og som dekker komiteens arbeidsfelt, har anledning til å delta i møtene. Etter behov kan arbeidsutvalget invitere andre personer til å delta i møtene. Protokoll fra møtene sendes MKR, Kirkerådet, Samisk kirkeråd og Bispemøtet.

7. ARBEIDSGRUPPER

Nemnda kan oppnevne arbeidsgrupper etter behov.

8. OFFENTLIGGJØRING AV UTTALELSER

MKRs leder og generalsekretær konsulteres før en uttalelse fra nemnda offentliggjøres. Så snart uttalelsen er vedtatt, informeres MKRs øvrige medlemmer.

Vedtatt i MKRs møte 16.-17.02.04